

# Muzej za Ignaca Horvata

Prilikom spomenpriredbe za duhovnika, prozaista i predsjednika HKD-a, rođenoga Maloborištovca su referenti Nikola Benčić i Robert Hajszan potribovali muzej odnosno spomenmjesto za ovoga hrvatskoga velikana.

**MALI BORIŠTOF** – 22. aprila 1973. ljeta umro je duhovnik, pisac i aktivist za hrvatski jezik Ignac Horvat po prometnoj nesrići u Gornjoj Pulji. Tomu je ljetos 50 ljet. Povodom te obljetnice pozvalo je Hrvatsko kulturno društvo u nedilju, 16. aprila na spomenpriredbu pod naslovom „Ignac Horvat – u zrcalu svoje-ga stvaralačtva” u rodno mu selo Mali Borištov.

## Početak priredbe na cimiteru

Pred priredbom u općinskom stanu se je otpravila povorka od mrtvačnice do groba Ignaca Horvata, na čelu s velikoborištovskim načelnikom Martinom Karallom i predsjednikom HKD-a Stankom Horvatom. Kot jedini zastupnik hrvatskoga duhovništva je umirovljeni Ante Kolić preuzeo blagoslavljanje vijenca, koga su općina i HKD položili na grob svećenika.

Na kratki je govorio Stanko Horvath o životu Ignaca Horvata, a isto tako i Ante Kolić o svoji doživljaji s pokojnim. Prem godinastoga vrimena je čuda ljudi došlo jur na ov prvi dio priredbe.

## Predavanja stručnjakov

Priredbu su nastavili u maloborištovskom općinskom stanu u dvorani, ka je skoro premala bila, toliko publike je došlo. Većina slušateljic i slušatelj je vjerojatno još sama u mladosti upoznala aktivnoga duhovnika, ki je od 1938. ljeta do smrti bio farnik u Frakanavi.

Ali Horvat nije bio samo dugoljetni farnik Frakanave, djelovanje je počeo kade drugdir, naime na jugu Gradišća kot farnik Nove Gore i onda još filijale Pinkovca. Onde je bio 13 ljet i pokrenuo bezbroj inicijativov. Jedan, ki se je po-



Na cimiteru su zastupnici općine i HKD-a položili vijenac na grob Ignaca Horvata, ki je umro na Vazmenu nedilju 1973. ljeta. / Kristijan Karall

drobno bavio stvaralačtvom Ignaca Horvata je Pinkovčan dr. Robert Hajszan, ki mu je posvetio disertaciju, ka je kasnije izašla u knjigi. Hajszan je u Malom Borištovu predavao o kulturnom djelovanju Horvata na jugu i pogledao si je jezik pisca (već o ovom predavanju u idućem broju HN).

U nastavi se je akademik dr. Nikola Benčić nadovezao na Hajszanovo predavanje i je na svoj živi način dodao anegdote i zanimljive pasaže iz Horvatovoga života. Pokazao je mnogovrsne uloge, ke je Ignac Hor-

vat preuzeo za kulturni i vjerski žitak gradišćanskih Hrvatov. Jur u mladi ljeti je došao na red – zbog zapovidi Martina Meršića st. – pisati i urediti Kršćanske hrvatske novine. Iako su te po samo četiri broji skrahirale, Horvat je ostao pisanju vjeran. Zalagao se je za Hrvatske novine, uredio je bezbroj Gradišće kalendarov i njegovih prethodnikov i pisao je prozu, ka ga najveć istakne. Benčić je i ukazao na to, ča je još sve pokrenuo: Junačke i tamburaške grupe, študentsko društvo Rodobran, bio je već puti na čelu



Krista Palatin je štala, a Nikola Benčić je referirao. / foto: Kristijan Karall

HKD-a i gajio je veze u Hrvatsku. Tako je i u Zagrebu izdao knjigu crtica „Gradišćanke” i je med drugim sudjelivao istaknutim etnologom Milovanom Gavazzijem.

## Čitanja su pokazala Horvatom dar

Med dvimi predavanji su Krista Palatin i Monika Trimmel-Roženić štale dijele i pojedine crtice iz velikoga Horvatovoga opusa. Reakcije u publici su pokazale, kako ovakovi opisi prostoga seoskoga života, kako ga je Horvat u svojoj mladosti još doživio, zabavljaju i ganu još danas ljubitelje starih, lipših časov. Ov Horvatom dar pretvoriti najjednostavnije dogodjaje u ganutljivu crticu nije izgubila aktualnost. Audioknjiga s ovimi dvimi nadareni-mi pripovidačicama bi sigurno i danas još naletila na interes.

## Složnost s Horvatovimi jačkami

Maloborištovski zbor i tamburica su uokvirili i oblikovali priredbu s jačkami, ke već nisu u običnom programu svih hrvatskih grup Gradišća i se zato osebujno istaknu. Tako su na primjer predstavili jačke Ignaca Horvata, ke su slušateljje otepljale i tekstom i melodijom u drugo vrime.

## Mala izložba o Horvatu

Priredba, ka je durala dvi ure, nije samo vrimenski bila opširna. Publica si je mogla po predavanji, čitanji i muziki pogledati malu izložbu. Tu je sastavio jedan od inicijatorov ove priredbe Štefan Zvonarić. Izložba je u jednom ormaru pokazala objavljena književna djela od proze do dramov. Drugi ormar sadržao je privatne dokumente, svidodžbe i članke o duhovniku Horvatu. Neke



Tamburica i zbor Složnost su predstavili jačke Ignaca Horvata. / foto: KK

slike su i dale uvid u rano 20. stoljeće i u mladost Ignaca Horvata.

### Muzej o Horvatu?

Črljena nit spomenpriredbe u Malom Borištofu bila su potribovanja za muzejom o ovom značajnom aktivistu za hrvatski jezik. Tako je Benčić prisposodio Horvata s drugimi narodnimi pisci Petrom Roseggerom ili Istvánom Feketeom, po čijem uzoru je pisao Horvat. Veliki narodi bi već davno postavili spomenik ili muzej.

Benčić je još i Horvatovo *Iz naše stare gore* o dolasku i povijesti gradišćanskih Hrvatov povezo s Andrićevim romanom *Na Drini ćuprija*, za ku je Andrić dostao Nobelovu nagradu. Mate Meršić Miloradić, najistaknutiji pjesnik, da jur u Kemlji ima mali muzej o njemu.

Horvat da se more postaviti s njim u red kot najistaknutiji prozaist, je argumentirao Benčić, čije riči je publika veljek nagradila aplauzom. U isti smir išlo je predavanje Hajszana i kratki govor Zvonarića. Zvonarić je istaknuo, da se Maloborištofac Štefan Biric jur ljeta zalaže, da se Horvatov rodni stan, ki još dandanas stoji na glavnoj cesti, obnavlja i predjela u malu izložbu ili u dvoranu, ka se more onda i za druge kulturne priredbe koristiti. Biric, koga su onda prosili na pozornicu, je tomu samo dodao tužnim glasom: „Ar se bojim, da nas za 50 ljet već nije!“ Načelnik Martin Karall je smijuć čestitao svim, kako su se dobro dogovorili u vezi s muzejom i obećao, da se jur djela na tom. Publika je opet aplaudirala.

TEREZA GRANDIĆ, KRISTIJAN KARALL



Zanimanje je bilo jako veliko, dvorana u općinskom stanu u Malom Borištofu je bila premala. / foto: Kristijan Karall

## komentar

TEREZA GRANDIĆ

„Bojim se, da nas za 50 ljet već nij“, rekao je Maloborištofac Štefan Biric tužnim glasom na pitanje, zač ili kako da se zalaže za muzej u Horvatovom rodnom stanu. U publiku za manom su se neki smijali i šušljali: „Tebe onda već sigurno neće bit“ Vjerojatno je istina, ali to je valjalo za najveći dio publike ove priredbe. Za razliku od moje generacije. Mi ćemo za 50 ljet još živiti, ali jasno je, moja generacija je čuda manja, nego su jake hrvatske generacije 50-ih i 60-ih ljet. Uglavnom sam si sigurna, da je gospodin Biric to drugačije mislio. Naime mislim, da je s tim izrazio strah, da za pe-

njaju se dominantnim jezikom (mislim ovde na red riči, na nove germanizme itd.). Ali gubljanje jezika znači i gubljanje identiteta, a to napada i psihičko stanje človiaka. Študije o indigenski narodi, ki su zgubljali svoj jezik, pokazu, kako ovakov zgubitak ima i zdravstvene posljedice. Etnostres to neki nazivaju, jer je za kotrige zajednice stresno obavljati sve te posle, ki su u veliki jezični zajednica od sebe razumljivi.

To u budućnosti neće biti laglje. Ove generacije, ke za 50 ljet još živu, imat ćedu velike poteškoće držati sve te sadašnje strukture, ar je jednostavno manje aktivnih ljudi. A ovi, ki ćedu djelati, trpit ćedu pod velikim

## Aktivno djelo protiv strahov

deset ljet već neće biti Hrvatov, već neće biti ljudi, ki govoru ovim nam svim tako dragim i srcu najbližim jezikom. A ta strah svaki od nas pozna. Na priredbi se je čulo, da je i veliki Ignac Horvat jur imao slične strah – Hrvati da ćedu vrijeda govoriti *cungom*, a ne jezikom.

Od Horvatovoga časa se je situacija gradišćanskohrvatskoga jezika znatno pogoršala. Tribali bi u međjuvrime svi znati, da je gradišćanskohrvatski visoko ugrožen jezik. UNESCO-lista ugroženih jezika ga ima pod natuknicom „ugrožen“, a na stranici fali po mojem mišljenju čuda podatkov, ke mi susrećemo u praksi. Lingvistički postoji čuda teorijov o tom, kako jeziki izumiraju, a mislim, da bi se gradišćanskohrvatski jezik dao jako lipo pogledati u konceptu language shifta, ada koncept, ki se bavi s tim, kako se polako zgublaju neke jezične specifičnosti i ujedi-

teretom. Strahi nepoznate budućnosti su oduvijek postojali. U najnovije vrime se pojavljuje sve češće pojam strah o klimi, po kim trpu osebužno mlade generacije. Kako zahadjati s ovakovimi strahi je teško pitanje, kim se bavu znanstveniki. Jedna mogućnost je aktivno djelovanje, a to za budućnost. To je morebit i nakana za muzej o Ignacu Horvatu.

Ar još nije 2073. Još se shranja veliki potencijal u oni veliki generacija i još se moru najti mladi, ki kanu biti aktivni. To je veliki potencijal, ki se mora iskoristiti. Nima smisla reći, da je nako jur zgubljeno. To neće pomoći. Sada mora biti cilj, da se stvaraju dobri uvjeti za 2073. ljet. Sada mora biti cilj, da se misli dugotrajno za budućnost. To je mukotrpan posao, koga se nigdor ne kani primiti, ar neće veljek roditi. Ali odlučan pogled u budućnost i aktivno djelo za buduće generacije more eventualno isto ublažiti strah. Vridno je.